

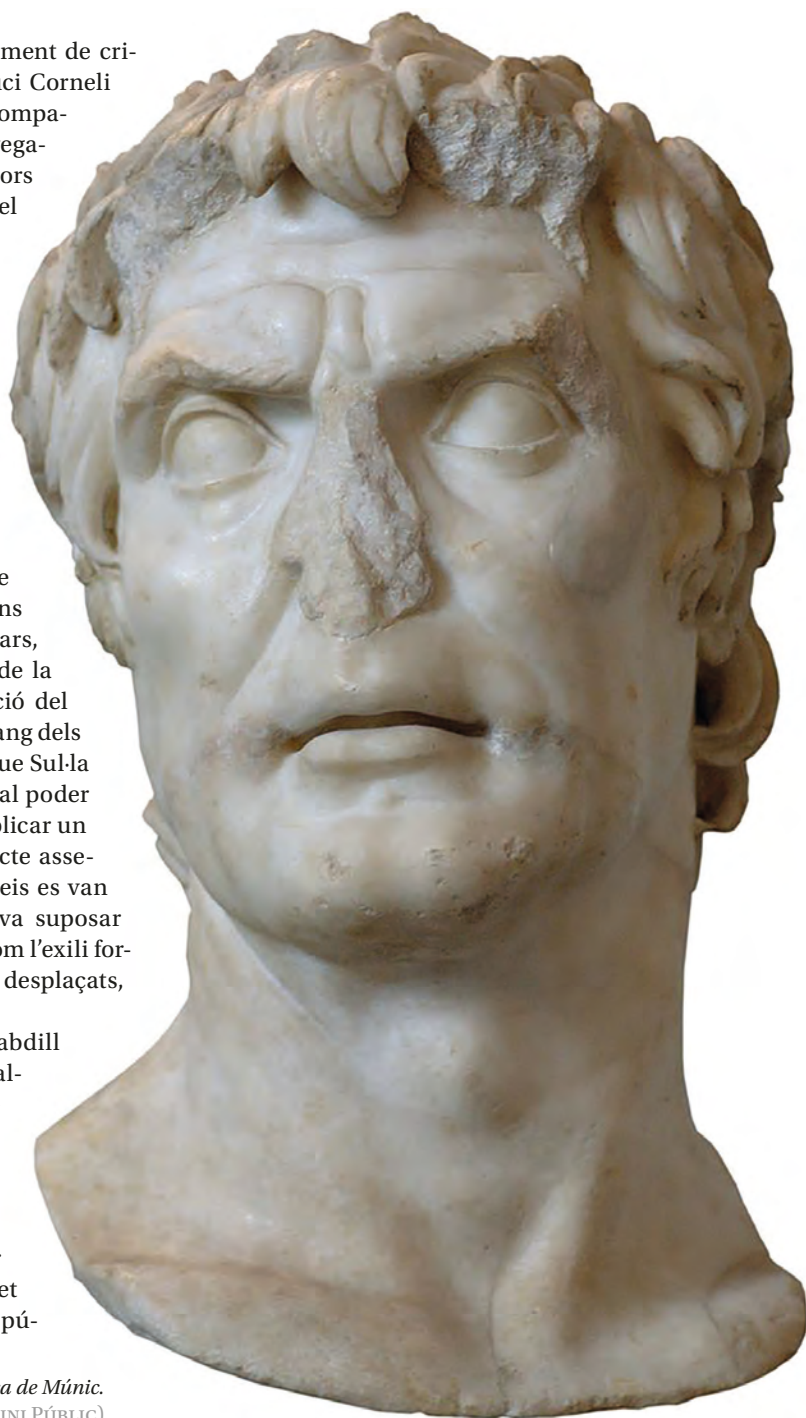
La Guerra Sertoriana

A les seves *Bucòliques*, Virgili descriu la dissort dels desplaçats, ciutadans comuns, provocada per les guerres civils: «Oh, podré reveure alguna vegada, per molt que trigui, els camps paterns i el cim de la meua pobra cabana cobert de gespa, i, contemplant el meu reialme, descobrir-hi encara, sorprès, algunes espigues? [...] Heus aquí on la discòrdia ha dut uns infortunats ciutadans».

Text > GERARD VENTÓS (doctor per la Universitat de Girona)

La República romana vivia un moment de crisi quan, l'any 88 aC, el cònsol Luci Corneli Sul·la va decidir entrar a Roma acompanyat de les seves tropes. Aquesta vegada, però, a diferència dels seus predecessors —comandants i magistrats victoriosos—, el general romà no va entrar a l'urbs en processó triomfal, sinó que, amb pas amenaçant i decidit, s'apoderà de la ciutat amb la força de les armes. La usurpació del poder va ser la resposta de Sul·la a la llei que li arrabassava la direcció de la guerra contra el rei Mitridates a l'Àsia i la transferia a un comandant de renom i polític rival seu, Gai Mari. Així, l'assalt del cònsol va constituir un autèntic cop d'estat i comportà l'inici de la guerra civil. Per primer cop a la història de la República romana, els ciutadans romans s'enfrontaren entre si amb exèrcits regulars, llances i estendards, per la salvaguarda de la República o, més ben dit, per la imposició del seu ideal de república. Com a resultat, la sang dels romans va nodrir els camps d'Itàlia fins que Sul·la va aconseguir imposar-se definitivament al poder l'any 82 aC. Un cop consolidat, Sul·la va aplicar un seguit de mesures que van tenir per objecte assegurar el predomini del Senat. Aquestes lleis es van acompanyar d'una forta repressió, que va suposar l'execució de centenars d'opositors, així com l'exili forçat de molts altres prohoms. Entre aquests desplaçats, n'hi havia un de destacat: Quint Sertori.

Traïdor o salvador, rebel i aventurer, cabdill brillant o alliberador dels hispans són alguns dels apel·latius utilitzats per descriure la seva figura. Aliat proper de Mari, va participar en la guerra civil al seu costat i, enmig de la contesa, va ser elegit magistrat. Anticipant la derrota, va decidir marxar a Hispània, des d'on va liderar l'oposició contra el règim sul·là. Aquest fet va traslladar la guerra entre les «dues repú-



>> Bust de Sul·la, a la Gliptoteca de Múnic.
(Foto: DOMINI PÚBLIC)



>> Sertori amb la cérvola blanca, un animal que assegurava que li havia regalat la deessa Àrtemis com a signe de fortuna. J. Léon Pallière, 1849. (Foto: DOMINI PÚBLIC)

El primer gran conflicte civil que es va viure a Roma va deixar, més enllà del record de la matança entre «germans», l'evocació d'un militar excepcional que va ser capaç de reunir i dirigir un exèrcit eclèctic d'hispanos i romans

bliques» de la península Itàlica a tota la Mediterrània i, en especial, a les províncies hispanes. Durant els anys següents, Sertori va reunir un gran nombre d'exiliats que, organitzant-se en el Senat d'Osca, es consideraven el verdader govern de Roma i aspiraven a substituir el poder central a la capital. D'altra banda, el general, autoconcebut com a legítim magistrat, va aconseguir estendre les seves aliances

entre els celtibers i altres comunitats, reunint els fills dels aristòcrates locals i instruint-los en una escola en els costums romans, fet que va estrènyer el vincle entre ambdues parts.

Tot i les primeres derrotes, l'any 80 aC Sertori ràpidament es va fer fort al sud peninsular, lluitant al capdavant dels seus fidels romans i de grups de mauritans i lusitans. Davant l'amenaça que suposava l'èxit del revoltat i la

possibilitat real d'un aixecament generalitzat dels pobles d'Hispania, el Senat va decidir enviar a la Península el comandant Quint Metel Pius (79 aC). Metel va ser superat amb celeritat per les tàctiques de guerra de partides de Sertori, que amb moviments ràpids i accions puntuals va obligar el magistrat senatorial a cedir-li el control meridional. Alhora, el cabdill rebel va aconseguir establir la seva base principal a la Celtibèria, a la part central del nord peninsular. Inquiet, el Senat va reforçar de nou el front de guerra hispà, i va destinar a la Península un jove Pompeu Magne. Tan bon punt hi arribà, Pompeu va ser durament derrotat a la batalla de Lauro (76 aC), a la costa llewantina. Tanmateix, l'any 75 aC, la situació va donar un tomb a favor dels interessos senatorials. Primer, Pompeu va vèncer a Valentia (València). Immediatament després, Sertori, que intentava evitar la unió dels exèrcits del Senat, va enfrontar-se a Magne a prop del riu Xúquer. Malgrat la superioritat inicial de Sertori, el general rebel es va veure obligat a retirar-se quan va rebre notícies de l'arribada imminent de Metel, que poc abans havia vençut el seu lloc-tinent al sud i marxava a pas lleuger per combinar forces amb Pompeu. En conseqüència, els exèrcits dels dos comandants es van reunir en un sol contingent. Poc després, Pompeu i Metel van obtenir una victòria cabdal a Segontia, i van forçar Sertori a retirar-se cap a l'interior i a perdre, des d'aquell moment, la iniciativa a llevant i a migjorn. Desesperat per la situació, el cabdill contestatari va començar a mostrar un comportament erràtic i tirànic, i va perpetrar execucions sumàries dels seus aliats, fins i tot d'infants. Finalment, i aparentment per aquest motiu, Sertori va ser assassinat l'any 73 aC a Osca en una conjuració promoguda pels seus propis companys.

Va acabar, d'aquesta manera, el primer gran conflicte civil que es va viure a Roma i va deixar, més enllà del record de la matança entre «germans», l'evocació d'un militar excepcional que va ser capaç de reunir i dirigir un exèrcit eclèctic d'hispanos i romans. Així mateix, la Guerra Sertoriana va ser també la lluita dels ciutadans que, amb raó o sense, van defensar fins a les últimes conseqüències el seu model de República.